

การประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุน
การคณะสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด*
THE PROMOTION AND SUPPORT OF THE SANGHA ORDER BASED ON THREE
PRINCIPLES OF KOSALA BY THE LOCAL GOVERNMENTS OF
ART SAMART DISTRICT, ROI ET PROVINCE

พระประทีป สุวีโร (สุริยะมัตย์)¹, พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า²
Phra Prateung Suvero (Suriyamart)¹, Pornpimol Phochailar²
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand.^{1,2}
Email : phratoppawa.2019@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุน การคณะสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างได้แก่ บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 234 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test และ F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกเพศตามระดับการศึกษา และอายุ ไม่แตกต่างกัน 3. ข้อเสนอแนะที่สำคัญ ได้แก่ ควรมีการดูแล คุ้มครอง บริหาร ความสำคัญ การปกครองคณะสงฆ์ไทยให้เป็นไปตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ควรดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรือในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม

คำสำคัญ : 1. การประยุกต์ 2. หลักโกศล 3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4. การส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์

ABSTRACT

The purposes of this study were to 1) study the Three principles of Kosala application level of Local government organization for promotion and support the Sangha at Art Samart District, Roi Et Province, 2) compare the Three principles of Kosala application level of Local government organization for promotion and support the Sangha at Art Samart District, Roi Et Province, and 3) study suggestions for the Three principles of Kosala application of Local government organization for promotion and support the Sangha at Art Samart District, Roi Et Province. The sample consisted of 234 personnel at Selaphum District, Roi Et Province. The statistics used to analyze the data were percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The results showed that; 1. the studying results of the Three principles of Kosala application level of Local government organization for promotion and support the Sangha at Art Samart District, Roi Et Province: overall, was in a high level. 2) The Opinion level comparison results of the Three principles of Kosala application level of Local government organization for promotion and support the Sangha at Art Samart District, Roi Et Province, classified by gender, education level, and age were not different. 3) The importance of suggestions for application of the Three principles of Kosala application level of Local government organization for promotion and support the Sangha at Art Samart District, Roi Et Province were care, protection, management, and focus on the important of Thai Sangha government to be in accordance with the democratic regime. should be monitored and maintained to be tidy in order for priests and novices who were in the temple or under the rule of law to behave the disciplines, laws, rules, orders, announcements of the Supreme Sangha Council.

Keywords : 1. Application 2. The Three Principles of Kosala 3. Local Government Organization 4. Promotion and Support the Sangha

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ศาสนาพุทธถือกำเนิดในประเทศอินเดียก่อนพุทธศักราช 45 ปีจากนั้นการประกาศพระพุทธศาสนาได้เริ่มแผ่ขยายไปทั่วชมพูทวีป ซึ่งทำให้พระพุทธศาสนาเจริญมั่นคงอย่างรวดเร็ว จำนวนพระสาวกเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ พร้อมกันนั้นส่งเสริมให้มีการศึกษาคือ วิปัสสนาธุระและคันถธุระ อันเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติควบคู่กันไป พระพุทธองค์ทรงปกครองพระสงฆ์สาวกแบบระบบพ่อปกครองลูกโดยอาศัยพระธรรมวินัยเป็นหลักการบริหารคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาลนั้นยังไม่เป็นรูปแบบในลักษณะองค์กรบริหารจัดการตั้งตามลักษณะองค์กรบริหารต่างๆ ไป เหมือนในปัจจุบันแต่เป็นการทำหน้าที่ของพระภิกษุทุกรูปที่อยู่ร่วมกันในอารามนั้นๆ มีสิทธิเท่าเทียมกันในการช่วยเหลือทำหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการใช้ชีวิตความเป็นอยู่จากการกระทำของภิกษุแต่ละรูปให้เป็นไปตาม

หลักพระธรรมวินัย ให้ถูกต้องตามพุทธบัญญัติแต่ละรูปให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย(พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543) โดยภาพรวมแล้วสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าคัดเลือกด้วยวิธีการกลั่นกรอง บุคลากรมาบวชในพระพุทธศาสนา มีพระธรรมวินัยเป็นฐานรองรับ ทรงให้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยเพื่อนำไปสู่การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นเองการบริหารงานของคณะสงฆ์หรือการปกครองคณะสงฆ์โดยหลักคือการบริหารตามพระธรรมวินัยและใช้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุน คราวใดเมื่อเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้น ในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้องและจำเป็นต้องพึ่งรัฐ จึงได้อาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหาในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชเมื่อครั้งพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมากในประเทศอินเดีย นั้น คณะสงฆ์และทางศาสนาได้ดำเนินมาในลักษณะเช่นนี้(พระมหาธรรมวราธิราช อริยธมโม, 2552) นับตั้งแต่พระพุทธศาสนากำเนิดขึ้นมาในโลกโดยมีสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ประกาศพระศาสนาจนกระทั่งมีพระภิกษุ สามเณร อุบาสก และอุบาสิกา ที่เรียกว่า พุทธบริษัท ครบถ้วน สังคมพุทธจึงกำเนิดเกิดขึ้นมา ดังนั้นจึงต้องมีการบริหารหรือการปกครองเกิดขึ้นเพื่อให้สังคมพุทธสามารถดำรงอยู่และเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับสังคมมนุษย์สืบต่อไป การบริหารพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลมีพระพุทธเจ้าเป็นองค์ปฐมในการบริหารปกครองโดยใช้รูปแบบการปกครอง “ธรรมาธิปไตย”(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2554)

การปกครองคณะสงฆ์สมัยพุทธกาล เป็นการปกครองภายในศาสนจักรเองทางรัฐไม่เข้ามาเกี่ยวข้องแต่เข้ามาช่วยอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาและทางศาสนาก็ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการบ้านเมือง ไม่แสดงธรรมที่ขัดแย้งกับทางบ้านเมือง และไม่ปฏิบัติให้ผิดพระราชนิพนธ์กำหนดกฎหมายของบ้านเมือง คณะสงฆ์แตกแยกออกเป็นหลายคณะ พระพุทธเจ้าทรงแนะนำหลักการป้องกันการวิวาทไว้ เช่น หลักแห่งสามัคคีธรรมและหลักแห่งการระงับอธิกรณ์ของสงฆ์ เป็นต้น หลักแห่งการป้องกันความแตกแยกนั้นพระองค์ทรงแนะนำไว้ 4 ประการ คือ ให้มีเมตตาทายกรรม เมตตาจารกรรม และ เมตตาโมกกรรม ในเพื่อนบรรพชิตทั้งที่ลับและที่แจ้ง ทั้งต่อหน้าและลับหลังให้มีความโอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อต่อกัน ไม่ตระหนี่ในปัจจัย 4 แบ่งปันกันใช้ ให้มีความเสมอกันโดยศีลให้มีความเสมอกันโดยทฎฐิการปกครอง คณะสงฆ์สมัยหลังพุทธกาล การปกครองด้วยการมีความเสมอกันในความเห็นทฎฐิสามัญญตาและการปฏิบัติเสมอกัน สีสสามัญญตา คำว่า พรหมจรรย์ จึงเป็นคำศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธศาสนา มีพระธรรมวินัยดังพระพุทธพจน์ตรัสว่า“ธมโมจ วินโย จเทสิโต ปญญโต ธรรมและวินัยอันเราแสดงและบัญญัติแล้ว” (กรมการศาสนา, 2536)

จากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช 2484 กำหนดให้มีมหาเถรสมาคมมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานกรรมการมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและได้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) ให้มหาเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบออกคำสั่งมีมติและออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย และพระธรรมวินัยดูแลพระสงฆ์ในขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมายกำหนดว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2541 โดยพระสังฆาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบกิจการคณะสงฆ์ 6 ประการ คือ 1)ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบ คำสั่งมีมติประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน 2)ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดังตามการศาสนศึกษาการศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี 3)ระงับอธิกรณ์วินิจฉัยการลงนิคหกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล 4)แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ 5)ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอด

ถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย 6)ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535, 2535)

จากภารกิจทั้ง 6 ประการนี้ พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนา และช่วยสงเคราะห์สังคมตามวิถีทางและหลักธรรมในพระพุทธศาสนาการที่จะทำให้พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าและมั่นคงคู่ประเทศไทยได้นั้นจะต้องมีพระสังฆาธิการเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยจรรโลงและพัฒนาพระพุทธศาสนาได้ดังนั้นพระสังฆาธิการจึงมีบทบาทและหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ถาวรสืบต่อไป ต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นหลักสำคัญเนื่องจากเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการทุกระดับเป็นที่ศรัทธาของประชาชนและมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยแล้วจึงจะต้องปรับบทบาทในด้านต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้ได้แต่เวลานี้โครงสร้างการบริหาร และการจัดรูปแบบการบริหารของคณะสงฆ์ไทยส่วนภูมิภาครวมศูนย์อยู่ที่จังหวัดซึ่งเจ้าคณะจังหวัดทำงานรับผิดชอบกิจการทั้งหลายในพื้นที่เพียงองค์เดียว โดยเห็นได้จากการที่ไม่มีคณะทำงานหรือองค์กรมารองรับ เพื่อการสนับสนุนงานไม่มีองค์กรที่จะตรวจสอบการทำงานอย่างจริงจังในเรื่องเดียวกันนี้เจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสมีอำนาจสูงสุดในการปกครองวัดของตนเพียงผู้เดียวการรวมศูนย์อำนาจของการบริหารเช่นนี้ เกิดจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 จึงทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่องเป็นผลให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ขาดประสิทธิภาพเพราะขาดเครื่องมือหรือกลไกที่จะสนองการทำงานให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ และเนื่องจากไม่มีการปฏิรูปโครงสร้างคณะสงฆ์จึงทำให้เกิดปัญหาความประพัตเสื่อมเสียของพระภิกษุสามเณรตามมาดังที่เป็นข่าวที่เกิดขึ้นกับสังคมพระสงฆ์ในปัจจุบัน (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535, 2535)

ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ดได้มีการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ในการส่งเสริมและสนับสนุนการปกครองและการบริหารงานของคณะสงฆ์ ในการนี้ขอขยายงานคณะสงฆ์ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัดที่ขึ้นทะเบียนของกรมการศาสนาประมาณ 150 วัด มีภารกิจที่จะต้องบริหารจัดการให้ได้แต่เมื่อมาศึกษาพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายหรือกฎระเบียบอื่น ๆ (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2), 2535) ที่จะส่งเสริมให้พระสังฆาธิการทำงานให้สะดวกยิ่งขึ้นนั้นมีน้อยมาก เพราะมีปัญหาจากโครงสร้างการบริหารไม่มีการแก้ไขให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทำให้การบริหารไม่สอดคล้องกับสถานะของสังคมปัจจุบัน

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการ จึงสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุน การคณะสงฆ์ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งผลการศึกษาจะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนางานกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภออาจสามารถจังหวัดร้อยเอ็ดให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อเปรียบเทียบระดับการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภอบางสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุน การคณะสงฆ์ อำเภอบางสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 บุคลากรที่มีอายุต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภอบางสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

3.2 บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภอบางสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

3.3 บุคลากรที่มีตำแหน่งต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภอบางสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

4. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

4.1 ได้ทราบการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุน การคณะสงฆ์ อำเภอบางสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

4.2 เพื่อทราบผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุน การคณะสงฆ์ อำเภอบางสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ดตามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ จำแนกตามอายุ พรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่ง

4.3 เพื่อทราบแนวทางการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุน การคณะสงฆ์ อำเภอบางสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอบางสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 11 ตำบล จำแนกเป็น ผู้บริหาร จำนวน 48 คน เจ้าหน้าที่ จำนวน 205 คน รวมทั้งสิ้น 253 คน กำหนดขนาดตัวอย่าง เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นสัดส่วน โดยใช้เทียบตาราง เครจซีและมอร์แกน (นิภา เมธาวีชัย, 2543) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามมีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 การประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุน การคณะสงฆ์ อำเภอบางสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักวิธีการของลิเคิร์ต (R.A. Likert) ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุน การคณะสงฆ์ อำเภอบางสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด หากคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องในการใช้ภาษาและด้านอื่นๆ โดยใช้เทคนิค IOC ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 และ

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่ 0.89 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยดำเนินการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด นำเรียนผู้บริหารของเขตการปกครองของอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิจัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล 1)ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ 2)ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) 3)วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการบริหารงานบุคคลตามหลักโกศล 3 ของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยการทดสอบค่า t-test (Independent Samples)การทดสอบค่า F-test (One Way ANOVA)) วิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา(Descriptive Analysis) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที่ t-test แบบ Independent Samples และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวโดยใช้สถิติ F-test

6. ผลการวิจัย

6.1 ระดับการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน

การประยุกต์ใช้หลักโกศล 3	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการปกครอง	4.25	0.71	มาก	5
2. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	4.33	0.63	มาก	1
3. ด้านการศาสนศึกษา	4.24	0.73	มาก	6
4. ด้านการสาธารณสงเคราะห์	4.29	0.67	มาก	3
5. ด้านการสาธารณูปการ	4.33	0.63	มาก	1
6. ด้านการศึกษาสงเคราะห์	4.27	0.73	มาก	4
รวมเฉลี่ย	4.29	0.68	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.29$, S.D.=0.71) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการเผยแผ่

พระพุทธศาสนา, ด้านการสาธารณูปการ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.63) รองลงมา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ($\bar{X}=4.29$, S.D.=0.67)และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการศาสนศึกษา($\bar{X}=4.24$, S.D.=0.73)

6.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเพศ ตามระดับการศึกษา และอายุ ไม่แตกต่างกัน

6.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุน การคณะสงฆ์ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด 1)ด้านการปกครอง ควรมีการดูแล คุ้มครอง บริหาร ความสำคัญ การปกครองคณะสงฆ์ไทยให้เป็นไปตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ควรดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรือในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม 2)ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาเป็นเครื่องมือช่วยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อาทิ จัดทำคลิป หรือภาพยนตร์เรื่องสั้นที่แฝงแง่คิด มุมมอง สะท้อนสิ่งที่ต้องการนำเสนอให้ผู้รับสารแต่ละกลุ่มเป้าหมายเข้าใจได้ง่าย 3)ด้านการศาสนศึกษาควรจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์การศึกษา ระดับประถมศึกษามัธยมศึกษา และอุดมศึกษา จัดหาอุปกรณ์การศึกษาของคณะสงฆ์ 4)ด้านการสาธารณสงเคราะห์มีความเป็นธรรม ความเสมอภาคในองค์กร ควรมีทีมงานที่มีประสิทธิภาพ 5)ด้านการสาธารณูปการ ควรดูแลรักษาศาสนสมบัติของวัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของวัด การดูแลรักษาโบราณวัตถุและโบราณสถานของวัด และบูรณปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัด 6)ด้านการศึกษาสงเคราะห์ควรช่วยเหลือเพื่อประชาชนทั่วไปเป็นความสำคัญของการสาธารณสงเคราะห์ที่จะต้องให้ความช่วยเหลือประชาชน ผู้ยากไร้และประสบภัย และให้ใช้สถานที่วัดสำหรับดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

7.1 ระดับการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การประยุกต์เป็นวิธีการนำบางสิ่งมาใช้ประโยชน์ “บางสิ่ง” ที่นำมาใช้นั้น อาจเป็นทฤษฎีหลักการ แนวคิด ความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และนำมาใช้ประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยปรับให้เข้ากับบริบทแวดล้อมที่เป็นอยู่อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ “บางสิ่ง” นั้น อาจเป็นวัตถุประสงค์ของที่นำมาใช้นอกเหนือบทบาทหน้าที่เดิมเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ เป็นการใช้ประโยชน์เพียงบางส่วน ของสิ่งนั้นไม่ใช่การนำทั้งหมดมาใช้ แต่ดึงมาเฉพาะส่วนที่ตอบวัตถุประสงค์ เช่น การประยุกต์อาจเป็นการนำเอา “หลักการ” และ “รูปแบบ” บางส่วนของสิ่งนั้นมาปรับใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทใหม่ โดยเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการใช้งานให้สอดคล้องกับส่วนประกอบอื่น ๆ ในบริบทใหม่ ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำหลักโกศล 3 มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ หมายถึง ความฉลาด มี 3 ประการได้แก่ 1)อายุโกศล ฉลาดในความเจริญ คือ รู้จักเหตุปัจจัย และ/หรือ ทางดำเนินให้ถึงความสำเร็จ และถึงความเจริญสันติสุขของชีวิต 2)อภัยโกศล ฉลาดในความเสื่อม คือ รู้จักเหตุปัจจัย และ/หรือ ความประพฤติดันนำไปสู่ความเสื่อม เป็นโทษ เป็นความทุกข์

เดือรื้อน 3)อุปายโกศล ฉลาดในอุบายที่จะหลีกเลี่ยงเหตุปัจจัยในความเสื่อม และฉลาดในการดำเนินไปในทางที่ให้ถึงความสำเร็จ ถึงความเจริญ และสันติสุขในชีวิตอย่างฉลาดแบบผิดๆ ดังที่กล่าวไว้ในพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่มที่ 34(2536) โดยมหาหมกุฎราชวิทยาลัยตรวจชำระและพิมพ์ครั้งที่ 3 เนื่องในวโรกาสครบ 200 ปีแห่งราชวงศ์จักรีกรุงรัตนโกสินทร์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานพต นวคุโณ (ถ่อนสันเทียะ)(2560) ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์สู่ความเป็นเลิศของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

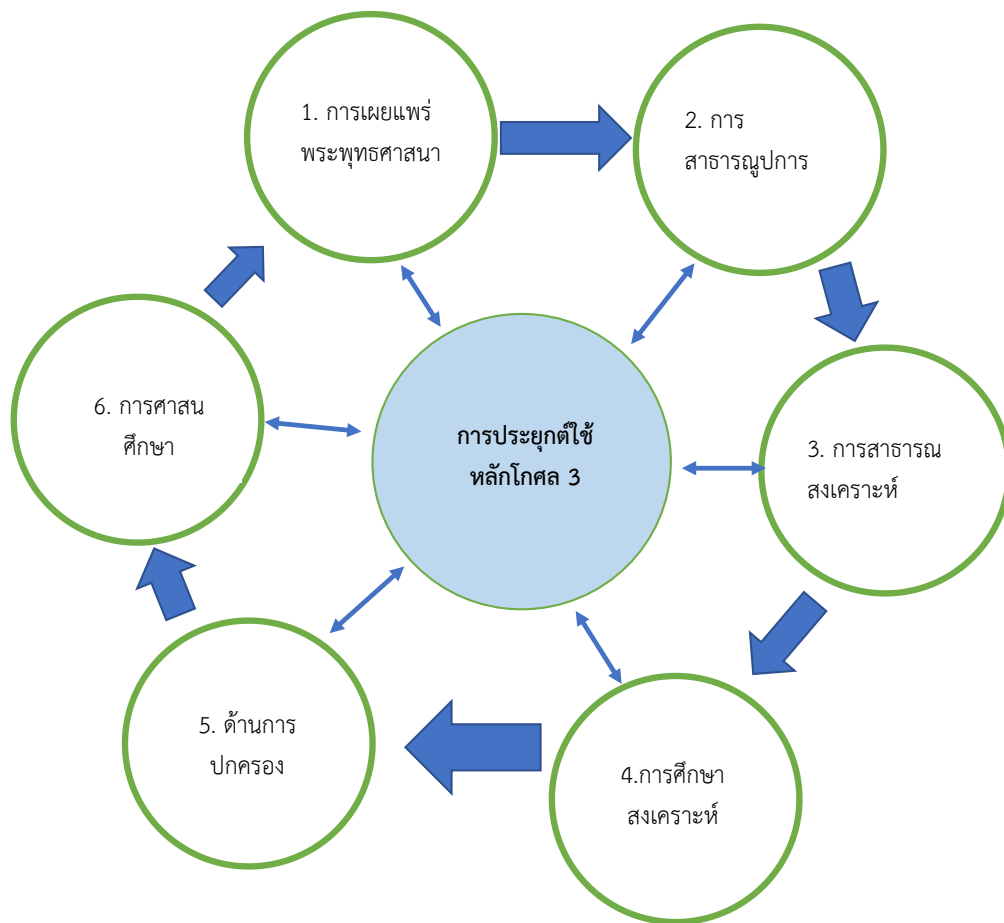
จากผลการวิจัยด้านการสาธารณูปการ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารและบุคลากรมีการเก็บสิ่งของเครื่องใช้ให้เป็นระเบียบ กิจการอันเกี่ยวกับการวัด คือการสร้างการตั้งการรวมการย้ายการยุบเลิกการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาการยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษาและการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวงมีการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์เป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลางพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2548 ใช้คำว่า “องค์การสาธารณูปการ” แต่ในปัจจุบันบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางเรียกว่า “การสาธารณูปการ” ทั้งองค์การสาธารณูปการและการสาธารณูปการ มีความหมายในการรวมกิจการคณะสงฆ์อย่างเดียวกัน สอดคล้องกับ พระครูปลัดอาทิตย อดตเวทย์ (ซองดี) (2546) กล่าวว่า แนวทางในการจัดการด้านสาธารณูปการวัดจะต้องมีแผนผังกำหนดการปลูกสร้างภายในวัดบริเวณวัดมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ไม้เกี่ยวกับพุทธประวัติ ทำให่วัดเป็นแหล่งศึกษา สถานที่ที่รื่นรมย์ลานวัดสะอาด ปราศจากมูลฝอย สิ่งปฏิกูล มีถังรองรับขยะมีถนนทางเดินเท้า วัดควรมีประตูเปิดปิดตามวันเวลาเพื่อความปลอดภัยในทรัพย์สินมีป้ายแสดงสิ่งสำคัญๆ เพื่อดึงดูดความศรัทธาของประชาชนตามสมควรการทาสีเสนาสนะก็ตีแผนป้ายก็ดีให้ใช้สีทาเรียบๆ ไม่ฉูดฉาดการปลูกสร้างเสนาสนะภายในวัดให้รักษาไว้ซึ่งศิลปกรรมของไทยมีการจัดระบบน้ำดื่มน้ำใช้ไฟฟ้าที่อยู่อาศัยมีระบบกำจัดสิ่งปฏิกูลห้องน้ำห้องส้วมจัดสวัสดิการภิกษุสามเณร ได้รับความผาสุก ในการบำเพ็ญสมณธรรมวัดควรจัดบริเวณและอาคารสถานที่ให้ร่มรื่นสวยงามสะอาดสงบและมีสภาพเป็นอุทยานหรือสวนป่าที่มีความร่มรื่นและเป็นธรรมชาติมากที่สุดจัดวางแผนผังที่เป็นสัดส่วน โดยแบ่งเขตพุทธาวาสสังฆาวาสและเขตฌาปนสงเคราะห์ให้เป็นระเบียบจัดให้มีหอกระจายข่าวเพื่อสอดแทรกความรู้และบริการข่าวสารต่างๆ ให้แก่ชุมชน อีกทั้งจัดธรรมสถานหรือสวนธรรมเพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมศีลธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนหรือคนในท้องถิ่นความมุ่งหมายของสาธารณูปการก็เพื่อบำรุงรักษาวัดและส่งเสริมสร้างวัดให้เป็นที่น่าถวิลประโชชน์แก่ประชาชนหรือสังคมผู้เป็นเจ้าของวัดให้วัฒนาสถาพรสืบไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดวรณไชย มะยงค์(2558) ที่ได้ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยหลักทศพิธราชธรรมในจังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการปกครอง และหลักทศพิธราชธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

7.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภอมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเพศ ตามระดับการศึกษา และอายุ ไม่แตกต่างกันไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรที่มีเพศ ตามระดับการศึกษา และอายุ มีความคิดเห็นว่าควรนำหลักโกศล 3 การประยุกต์ใช้

ในการปฏิบัติงาน ซึ่งบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติงานตามที่สภาพภูมิประเทศแห่งชาตินำข้อเสนอให้คณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบคณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้วมีมติให้ฝ่ายศาสนาจักร คือ มหาเถรสมาคม ดำเนินการหาแนวทางในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา อย่างถูกต้องเหมาะสม ตามพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมือง และจารีตประเพณีที่ปฏิบัติสืบกันมาการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาถูกยกขึ้นมาเป็นเรื่องเร่งด่วนเพื่อสร้างศรัทธาประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาให้กลับคืนมาโดยเร็ว จึงได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนางานคณะสงฆ์อย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี สอดคล้องกับภาระงาน 6 ด้านของคณะสงฆ์มีการจัดระดมความคิดเห็นจากคณะสงฆ์ในเขตปกครองทุกหน กำหนดแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560 – 2564 และการนำนโยบายสู่การปฏิบัติโดยถ่ายทอดสู่ระดับหน ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับวัด ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชวรมณี(ประยูรธายุตโต) (2527) ได้กล่าวว่าบทบาทของพระสงฆ์หรือพระสงฆ์ที่แท้จริงถูกกำหนดโดยพระธรรมวินัยเป็นหลักนอกเหนือจากการประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยแล้วก็จัดว่าเป็นบทบาทเสริมเช่นเดียวกันกับแนวคิดที่ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อบุคคลอยู่ในองค์การความคาดหวังขององค์การถือเป็นบทบาทคาดหวังที่มีความสำคัญและเป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินพฤติกรรมอย่างเป็นทางการ” โดยนัยนี้ก็หมายความว่าบทบาทของพระสงฆ์หรือพระสงฆ์ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดตามพระธรรมวินัยเป็นส่วนสำคัญส่วนบทบาทตามความคาดหวังของสังคมก็ถือเป็นบทบาทเสริมอีกด้วย และสอดคล้องกับพระราชปรีดีพิริยมิตร (ศรีสุระ), พระมหาประสาท ปรีชาโน, พระครูปลัดรังสรรค์ คุณสาโร (2560) ที่กล่าวว่า การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุต จังหวัดร้อยเอ็ดได้เน้นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด อีกทั้งยังยึดพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และจารีตขนบธรรมเนียมปฏิบัติในสายวิปัสสนาธุระที่โดดเด่นที่สุดก็คือการนำประชาชนปฏิบัติธรรมสู่แนวทางแห่งการดำเนินชีวิตที่ดีงามประโยชน์ตรงนี้เกิดมิได้เพราะการบริหารกิจการในองค์กรของคณะสงฆ์ที่มีแบบแผนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั่นเอง

8. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้องค์ความรู้ที่ได้คือ การประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภอมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1)ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2)ด้านการสาธารณูปการ 3)ด้านการสาธารณสงเคราะห์ 4)ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 5)ด้านการปกครอง 6)ด้านการศาสนศึกษา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาของคณะสงฆ์ ด้วยการที่ผู้บริหารวางแผนในการมอบหมายงานให้แก่บุคลากรตรงตามความรู้ความสามารถ

9.1.2 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ภิกษุสามเณรได้เรียนในสำนักเรียนที่วัดใกล้เคียง

9.1.3 ควรสนับสนุนการเผยแพร่ศาสนาธรรมอบรมสมณะและวิปัสสนากรรมฐาน

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 ควรประยุกต์ใช้หลักเกณฑ์ 3 สำหรับบุคลากรเพื่อปรับกระบวนการทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

9.2.2 หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ให้เกิดขึ้น เช่น รู้สัจธรรมเมื่อรู้แล้วจะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีและสร้างสรรค์ในตัวเองในคนอื่นซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการเกิดการพัฒนามีประสิทธิภาพต่อไป

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

9.3.1 ควรศึกษารูปแบบการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภอร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

9.3.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการประยุกต์ใช้หลักโกศล 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและสนับสนุนการคณะสงฆ์ อำเภอร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ

10. เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2536). **พุทธศาสนากับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.
- นิภา เมธาวีชัย. (2543). **วิทยาการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- พระครูปลัดอาทิตย์ อุตถเวที (ชองดี). (2546). **การศึกษาแนวคิด และวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของ พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต) : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในเขตปกครอง ภาค 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระปลัดวรรณไชย มะยงค์.(2558). การบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยหลักทศพิธราชธรรมในจังหวัดชุมพร. **Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ**. 8(1). 20-31.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2554). **การเสริมสร้างคุณลักษณะเด็กไทย**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- พระมหาธรรมรัต อริยธมโม (ยศขุน). (2552). **แนวทางการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในบริบทแห่งสังคมไทยยุคปัจจุบัน**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหานพดล นวคุโณ (ถ่อนสันเทียะ). (2560).รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์สู่ความเป็นเลิศของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส. **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**. 13(ฉบับพิเศษ). 3-12.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535. (2535, 4 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 109 (ตอนที่ 16 ฉบับพิเศษ), หน้า 5-11.
- พระราชปริยัติวิมล (ศรีสุระ), พระมหาประภาส ปรีชาโน, พระครูปลัดรังสรรค์ คุณสาโร. (2560). การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุต จังหวัดร้อยเอ็ด. **วารสารวิชาการธรรมทศน์**. 17(2). 187-198.
- พระราชวรมนิ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2527). **สถาบันสงฆ์ในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

มหาวิทยาลัย. (2536). **พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่มที่ 34**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย.

11. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้ความสะดวกในการดำเนินงานและให้คำแนะนำเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ขออนุโมทนาขอบคุณ ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำแนะนำ ชี้แนะ และตรวจแก้ไข อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณ พระมหาอานวย มหาวีโร, ดร. พระศิลาศักดิ์ สุขเมธ, ดร. พระใบฎีกา นรินทร์ สีสเตโช(สาไชยันต์),ดร. และขออนุโมทนาขอบคุณ นายวุฒิชัย ดวงประทุม ดร.สัมฤทธิ์ กางเพ็ง ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบข้อมูลเครื่องมือเพื่อการวิจัย และขอขอบคุณ นายสุวัฒน์ เบ้าจันทร์ นายอำเภออาจสามารถ นางประวีณา นามศิริ ท้องถิ่นอำเภออาจสามารถ ที่ให้ความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ทดลองใช้เครื่องมือ (Try-out) แจกแบบสอบถาม ขอกราบขอบพระคุณ พระครูกิตติวราทร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ โพธิ์วรรณ รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์และ ดร.เวชสุวรรณ อาจวิชัย ที่ให้ข้อชี้แนะเพิ่มเติมงานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณ พระราชปรีดีวิมล, ดร. เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด(ธ) พระครูโชติศิลาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดศรีนาชม เจ้าคณะอำเภออาจสามารถ(ธ) จังหวัดร้อยเอ็ด พระครูโสภาศาสนกิจ เจ้าอาวาสวัดป่าพุทธาวาส เจ้าคณะตำบลนาใหญ่(ธ) จังหวัดร้อยเอ็ด พระครูวิกรมธรรมธัช เจ้าอาวาสวัดเหนือ เจ้าคณะตำบลในเมือง(ธ) จังหวัดร้อยเอ็ด พระสุริยะ ศรีสุระ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ สนับสนุนในทุกๆ ด้าน คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบเป็นกตัญญูตาคุณ แต่ คุณพ่อทองอินทร์-คุณแม่ทนเที่ยง สุริยะมาตย์ ครูอาจารย์ และผู้มีอุปการะทุกท่าน